

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

Liber Quartvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

fructus probetur super hoc intervenisse commentum, aut alia causa subit, quæ iudicem ad hoc beneficium concedendum movere debeat. Et si tempore laesa assertio, non fiet restitutio, nisi ad tantum temporis, in quantum se laesam esse legitime probaverit.

Restitutio in integrum sine retractione non conceditur amplius, etiam in alio iudicio, nisi datus cogitatus hic contentio. h. d.

Quænegata fuerit, præterquam ad appellationem omnimodam, non erit eidem amplius concedenda, nisi novis defensionibus ad huiusmodi beneficium admittenda fuerit.

Quis, qui et quando possit de restitutione in integrum cognoscere. h. d.

Huiusmodi et verò restitutionum causæ solum communi iudicibus ordinariis administrationem habentibus, vel delegatis ab eis tractari poterunt, & terminari: si hoc ipsi delegatis specialiter demandatum fuerit.

a Canon. de i. i. b. c. f. de i. i. c. c. p. ex. i. d. d.

cit, si commissio eis negotio, huiusmodi quæstionem in eisdem contingat. Delegati verò ab Ordinariis, qui administrationem non habent, sed tantummodo iudicandi facultatem, si arbitri, de his causis cognoscere nequeunt, nisi coram eis incidenter motus fuerint.

Per querelam & supplicationem retractatur sententia. Et sub qua forma supplicatio porrigatur. h. d.

Per supplicationem a quoque Principi portectam, aut per querelam appellationis remedio destitutus subveniri solet. Erit autem supplicatio intra decem dies post sententiam offerenda: quo subsecuto sententia non aliter executioni mandabitur, quam si victrix pars idoneam seditationem præbuerit, tantum restituendi cum legitimis augmentis, quantum fuerit in condemnatione, si legitima retractatione sententia resolvatur. Et nisi sub hac forma supplicatio porrigatur, executio sententiae sine seditatione procedet, retractationis iure illi servando, qui se gravatum putaverit, ut intra biennium supplicare valeat.

a Gl. in v. s. supplicavit. c. an l. i. r. i. a. v. c. d.

FINIS LIBRI TERTII.

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI. LIBER QUARTUS.

DE ACCUSATIONIBUS, DENUNCIATIONIBUS, ET INQUISITIONIBUS.

TITULUS PRIMUS.

Criminalia Iudicia non habent aliquid simile cum Civilibus. Et instituantur per Accusationem, Denunciationem, & Inquisitionem. Et accusationem inscriptio, denunciationem charitativa monitio precedere debet. hoc dicit.

RIMINALIA Iudicia nihil ferme simile habent cum ceteris Iudiciis, de quibus proxime locuti sumus: magisque diversitas eorum est, & in institutis, & in exercendis. Instituantur autem aut per Accusationem, aut per Denunciationem, aut per Inquisitionem. Per Accusationem, cum solenni precedente inscriptione a per Accusatorem Rei crimen ad Iudicem detetur. Per Denunciationem, ut cum nulla precedat inscriptione, sed tantam charitativa monitione ad Iudicem notitiam crimen deducitur. Ideo autem, cum in modum Accusationis crimen objicitur, est inscriptio ne-

cessaria, non cum in modum Denunciationis: quoniam ad depositionem instituitur accusatio, sed ad correctionem est denunciatio facienda.

Accusator non probatus obiectum crimen, tenetur ad poenam talionis, nisi siam innocentiam purgaverit: & interim dum purgat, est suspendendus. h. d.

Accusator igitur, si legitimis destitutus sit probationibus, eam poenam a debet incurere, quam si probasset, reus sustinere debebat. Denuncians verò licet ad talionem non teneatur, si tamen b in probatione deficiat, donec suam purgaverit innocentiam, & ab officio & beneficio suspendendus erit: ut ceteri simili poena perterriti ad aliorum infamiam facile non profiliant.

a Canon. qui crimen. 2. quæst. 1. & c. super hi. in prime. ext. c. d.

a Canon. qui non probare. 2. quæst. 3. & can. qui crimen. 2. quæst. 1. b c. ext. de calum.

Non, quando procedendum sit per inquisitionem. h. d.
Per inquisitionem criminali iudicium instituitur, cum procedente diffamatione, ac quasi denunciante fama, de crimine iudex inquirat. Constitutum est enim, ne criminum facili nimis sit obiectio: ut sicut ad accusationem legitima procedere debet inscriptio, & denuntiatioem charitativa monitio: ita & inquisitionem clamorosa insinuatio e procedere debeat.

Confessus crimina coram inquisitore, non poterit confessionem suam eo preterito revocare, quod non praecesserit fama inquisitionem. h. d.

Si quis tam, postquam coram eo, qui contra ipsum super certis criminibus inquisitor deputatus fuerat, eadem crimina confessus fuerit, frustra postmodum eo preterito confessionem suam impugnare contendet, quod super eisdem criminibus non fuerit antea diffamatus.

Si iudex processerit non excipiente inquisito de non diffamatione, processus tenebit. h. d.

Idem etiam erit, si is, cui contra te commissi super certis criminibus fuerit inquisito, te presente, ne quicquam super hoc excipiente, infamiae inquisitione omissa ad veritatem eorundem criminum inquirenda processerit. Nec enim processum huiusmodi, eo quod non fuit de infamia primitus inquisitum, ulterius impugnare poteris.

Si crimen opponatur excipiendo non est necessaria inscriptio. h. d.

Accidit autem interdum, ut alicui nec accusando, nec denunciando, nec inquirendo, sed excipiendo crimen opponatur, ut puta si cum quid obicitur, ut quis ab accusatione, vel testificatione repellatur: quo casu non erit inscriptio necessaria.

Non est necessaria inscriptio, si crimen obijciatur, ut qui ab officio vel beneficio assuetudine excludatur: quo tamen casu si post confirmationem opponatur, deficiens in probatione puniatur poena extraordinaria. h. d.

Sed et an, si propterea crimen opponatur, ut quis a promotione officii, vel beneficii assuetudine excludatur, necessaria tunc sit inscriptio? Et proditum est, siante confirmatione obijciatur, non cogi ququam inscribere: quia crimen hoc modo probatum promovendum quidem impedit, non tamen iam promotum deiecit. Post confirmationem vero, cum scilicet ordinandus fuerit alicui, ut etiam consecrandus, quia & ab obinendo repellit, & ab obtento deiecit, ad extraordinariam poenam secundum arbitrium iudicis ultra vinculum inscriptionis, si defecerit in probando, est excipiens astringendus.

DE DUPLICI PURGATIONE.

TITVLVS II.

Quid sit purgatio & quomplex. Et quid vulgare purgatio est penitus improbat. h. d.

Contingit etiam interdum, ut licet adversus criminofum nec accusator constiterit, neque testibus, aut propria sit confessione convictus, ita tamen alicujus criminis, vel maculae publica laborat infamia, quod super manifeste nota eidem purgatio sit indicenda. Est autem purgatio, demonstratio innocentiae super obiecto crimine. Purgationis duae sunt species, vulgaris scilicet, & Canonica. Vulgaris purgatio est, quam vulgus vel invenit, vel sequitur: ut, cum aqua frigida, vel candentis ferri, vel singularis certaminis quis subit iudicium: que cum Deus in ea tentari videatur, merito iusta est facris Canonibus exulare;

a Qualiter & quando et ext. ord. b Cap. ext. ord. c Inquisitionibus et ext. ord. d Cap. ext. ord. e C. in ext. ord. f C. super his, cum aut. ext. ord. g de super his, cum aut. ext. ord. h gl. rub. ex de purg. vulg.

licet enim quosdam singulare certamina adhibere probat historia, nunquam tamen ut id pro lege canonica divina sanxit auctoritas.

Quid sit Canonica purgatio. Et quid sit deinde compurgatio. h. d.

Canonica purgatio dicitur, quae dicitur Canonica comprobata: ut cum a de crimine saltem non se non esse tali crimine, vel maculae impugnatorem de compurgatorum manus eundem a crimine liberat. verum credere illum iustis, ipsa quoque personarum iustitiam. Erunt autem compurgatores iustissimi iudicis & opinionis, ut veritatis sit, eos amoveri, vel obtentu pecuniae non dejerare: necesse enim est, ut quem purgare intendunt, vitam & morem non habent.

Defectu in purgatione debetur pro correctis. Et si non non est inducta purgatio. h. d.

Quicumque vero in Canonica purgatione debeat, perinde puniendi sunt, ut si de crimine, quo diffamatus fuerit, legitime convictus, vel non fuisset: nisi tamen aliud iudicatis equitate duxerit. Plane super notorio & nulla extra iudicium purgatio, sed tantum condemnationis poena continetur: cum patenti scilicet evidenti, proque iustitiae clamore indigeat.

Criminosus quatuor filios Deum ledens, quatuor non habet. h. d.

Criminum autem quatuor divini mortui ad nem continent: quorum vero & humanum immum irrogant. Quae Deum principalem ledunt, ut regem habentur, simonia, haeresis, falsitas, apostasia, perjurium, maledictio, sacrilegium. Homines vero filios inferunt, homicidium, subortum, adulterium, rapina, furtum, usura, falsum, iniuria: de quibus alibi dicitur, sed tamen breviter videamus.

DE SIMONIA

TITVLVS III.

Quid sit Simonia & unde dicitur. h. d.

Simonia dicitur aliud est, quod tantum voluntas, five cupiditas emendi, vel vendendi spiritualium, vel spiritualibus annexae. Val simonia est incommutatio vel spiritualibus annexae, cum aliope commutatio commutatio. Appellata est autem a Simone mago, qui primus huius detestandi sceleris auctor fuit.

Simonia aut est simplex conventionalis, et realem maculam. Et subdividitur in realem conventionalis, et realem mentalem. h. d.

Simonia duplex est species. Nam aut est conventionalis, aut mentalis. Conventionalis est, cum aliquid datum est, vel de danda in posterum, nullum intercesserit, & conventio. Mentalis est, cum intercedem intercesserit factum, sed sola gratia danda, aut mentis mens & intentio contraria: & propter hoc congruenti vocabulo mentalis appellatur.

Ubi sumus, numerus receptio. Simonia conventionalis. h. d.

Contrahitur f. autem Simonia, non modo pro danda ipsa pro re sacra dante, aut recepta, vel danda & recipienda tacite vel expresse conventionaliter: verum etiam cum dante a lingua, vel obsequio, aut entis munus exigit. Cum enim spiritualia tractentur, minus ab omni munere excurrere debent, sed solum purgationem intelligitur, cum pro divinis rebus non solum purgationem nullam, sed nec humanam obsequium, aut gratiam

a Cap. quatuor ext. de purg. ext. c. de sim. mortui. b Cap. ext. ubi gl. c. et non. c. ext. de purg. ext. d. Cap. ext. de sim. d. gl. in simonia. g. e. et non. h. gl. in simonia. i. g. i.

quam requirit. Et sicut pro manus impositione non debet Episcopus, ita nec minister, nec notarius, in ordinatione, pro voce vel calamo, pecuniam recipere. Pecuniam vero hoc loco accipimus, quicquid homines habent: hoc enim nomine idem omnia continentur, quia antiqui, quicquid ferme habebant, in pecuniis habebant. Contrahitur ergo simonia, cum quis sacra quodammodo in commercium deducit.

Paraphrasi scripta, ex quibus committitur simonia. h. d.
Ed s. & tunc quoque simonia committi dicitur, cum quid pro personis Ecclesiasticis deducendis in sedem, vel sacerdotibus instituendis, aut sepeliendis moras, seu pro rubentibus benedictionibus, accipitur. Is quoque, qui pro electione praemia largitur, quia per electionem pervenit ad consecrationem, perinde simoniacus habebitur, ac si pro consecratione munera dedisset.

Simoniaco dicitur quis electus, etiam si quid ignorante eo datum fuerit, vel promissum. h. d.

Ne distinguemus e. sciente, an ignorante eo, qui promissionis, vel dationis alicujus interventu postmodum electus fuit, promissam quid, vel datum fuerit: quavis enim electus tempore dationis, vel promissionis conficius non fuerit, non propterea minus electio rei probanda erit.

Episcopus non potest dispensare cum electo simoniaco, licet ignorans sed bene super assertionem beneficii simpliciter praevia tamen reservatione. h. d.

Sed videmus, an post receptam electionem cum eo super prelatione, ad quam quis sic electus fuerit, post Episcopus dispensare: & constitutum est, non postquamvis si circa eum, qui per simoniacam pravitatem simplex beneficium recipit, post liberam resignationem Episcopi dispensatio toleretur.

Datum in dispensatione eligendi, vel illo etiam reclamante, non facit illegitimum simoniacam. h. d.

Plancti confitent eos, qui quid dederint, vel promiserint e. quod per fraudem in dispensatione eligendi dolo malo id fecerint, aut electo ipso non modo ignorante, sed etiam reclamante, nec aliquando ratum habente, se cura electio minime reprobanda erit: alioquin contra preter, quod factum infidus inimico paratis innocenti damnosum existeret, & vir malus de fraude sua commoda reportaret.

Simoniaco ordinatus cum suo ordinato & Clerico mediatore est deponendus, licet non mediatore excommunicato. h. d.

Cveluti variis modis simoniaca, labe committitur, sic etiam variis penis simoniacos perculli, admonendi sumus. Nam si quis, ut ordinetur, pecuniam Episcopo obulerit, & qui turpissimum luctu commodo Sancti Spiritus gratiam vendiderit, amissionis proprii gradus periculo subjaceat: & qui ordinatus est, a dignitate, quam pecuniis acquisivit, erit prorsus alienus. Si quis vero h. tam turpibus & nefandis datis, vel acceptis mediator exiterit, siquidem Clericus, erit a proprio gradu deiciendus: si vero Laicus, anathematizandus erit.

Ordinatus a simoniaco non simoniaco, & simoniaco non simoniaco ordinatus confertus, non sunt deponendi. h. d.

Hec tamen de illis intelligere nos oportet, quos nec ignorantia, nec attractionis exculat violentia, sed simoniaci simoniaco ordinati, vel ordinatores exsunt. Ceterum si quis a simoniaco quidem, non tamen simoniaco ordinem suscepit, aut simoniaco non simoniaco

a. Can. 1. de ord. tit. b. Cap. non factu. & cap. seq. extr. eod. tit. c. Cap. non factu. extr. eod. tit. d. Cap. pen. extr. de elect. e. Cap. non factu. extr. eod. tit. f. Can. quia. i. g. i. g. Can. quando. Episcopus. s. quod si aliter. 24. distina. h. Can. si quis Episcopus. 1. g. 2.

cus ordinem contulerit, misericorditer in Ecclesia sustinendi erunt: hos enim facit simoniacos, non reatus criminis, sed ordinatio, vel susceptio simoniaci.

Beneficium consecutus simoniaco per accusationem contractus privatur beneficio, & deponitur: per acquisitionem vero privatur quidem beneficio, sed post penitentiam ad sui ordinis permissum amittitur. h. d.

Quod si finem ordinem quis, sed beneficium Ecclesiasticum data pecunia consecutus fuerit, multum intererit, per accusationem, an per inquisitionem quis convictus fuerit. Primo enim casu non solum Ecclesia privandus, verum etiam honore sacerdotii Presbyter spoliandus erit: posteriore vero, postquam ab Ecclesia, quam sibi per pecuniam comparaverat, amotus fuerit, & injectam penitentiam egerit, in susceptis ordinibus ministrare permittendus erit.

Cum parvulus, qui cupiditate parentum Ecclesiasticus sunt consecutus, post liberam resignationem potest dispensari. h. d.

Quasiimò b. qui parvuli parentum cupiditate Ecclesiasticus sunt consecuti, ob parentum factum non modo a sacris ordinibus non sunt removendi: verum etiam postquam eas omnino dimiserint, si Canonice in eisdem vivere voluerint, pro magna misericordia sustineri poterunt.

Idem iure est de accessorio, quod de principali. h. d.

Ne obijciat quis, non consecrationem emisse se, sed quae ex consecratione proveniant. Nam sicut anima sine corpore corporaliter vivere non potest, sic corporalis Ecclesia, vel dignitas, & ordo Ecclesiasticus sine rebus corporalibus parum proficiet. Quicquid igitur eorum alterum vendit, sine quo alterum haberi non contingit, neutrum inventum reliquisse intelligitur.

Quilibet admittitur ad accusandum simoniacum. Et solus simoniaco inter peccatores missam non celebrat. h. d.

Hujus autem criminis tanta est labe, et, etiam servus adversus dominos, & quilibet criminosis admittantur ad accusationem. Item omnis peccator missam celebrare potest, praeterquam simoniaco: quem adeo quilibet, ut ab ordine male accepto removeatur, accusare potest, ut nec meretrix excludatur.

Oblatum sponte, vel datum gratia redimenda molestia super iure quodvis indubito illa non inducit simoniam. h. d.

Credendum tamen est, non datione qualibet, aut receptione simoniam contrahi: nam si quid sponte, pure, & sine pacto, & conventionem, & taxatione qualibet fuerit gratis oblatum, id sine scrupulo simoniaco pravitatis recipi poterit. Idem obtinet ex contrario, si quis non sponte quis dedit, sed ut indebitum illius molestiam super quodvis iure redimat, dare coactus fuerit.

Tunantur prelati committentes vices suas sub anno censu. h. d.

Demum sciendum est tam Lateranensi, quam Turonensi concilio statuentem, Canonice districtioni prelatos eos subjacere, qui vices suas, vel Ecclesiam sub anno censu concedunt: quia dum sacerdotium sub huiusmodi mercede venale disponitur, ad aeternae retributionis praemium consideratio non habetur.

Tunantur aliquod recipientes pro concedenda docenda licentia. h. d.

Pro docendi quoque licentia concedenda nullus cuiusque consuetudinis obtentu aliquid exigere debet, & qui locus fecerit, ab Ecclesiastico beneficio fiet alienus: dignum enim videtur, ut in Ecclesia fructus sui laboris non habeat, qui cupiditate animi, dum vendit docendi licentiam, Ecclesiasticum profectum nititur impedire.

a. Can. dilectus. ubi etiam gl. in verisimiles. 20. 1. 2. b. C. sine tui. s. quoniam. extr. eod. c. C. tanta. extr. eod. tit. d. C. non. s. si vero. extr. eod. tit. e. Can. 1. 2. & seq. extr. ne prelat. vices suas. f. Can. 1. 2. & per totum tit. 2. de 2. 2. 2. 2.

DE HÆRETICIS ET SCHISMATICIS, ET APOSTATIS. TITULVS IV.

Qui sint heretici, & qui schismatici, & quomodo differant. h. d.

Heretici sunt, qui vanæ gloriæ principatusque sui causa falsas opiniones agnunt, vel sequuntur. Schismatici sunt, qui se ab unitate Ecclesiæ per inobedientiam separant. Licet autem inter hos à principio quædam videatur esse diversitas, nullam tamen est schisma, quod sibi aliquam tandem hæresim non confingat, ut ab Ecclesiâ recte recessisse videatur.

Schismatici excommunicatione, depositione, bonorum confiscatione, & à se gestorum annullatione puniuntur. h. d.

Ut Trumque a verò crimen atrocissimè Ecclesiastica disciplina prosequitur: nam schismaticos excommunicationis sententia Canones infestantur: & si nec sic resipuerint, ab omni ministerio Ecclesiastico deponuntur, adhibito etiam, si necesse fuerit, brachii secularis auxilio, ad illorum insolentiam coercendam, cum omnium etiam bonorum confiscatione. Ordinationes quoque ab his factas, & dignitatum sive beneficiorum concessiones, alienationes rerum Ecclesiasticarum, omni penitus firmitate carere voluerunt.

Heretici nisi hæresim abjiciant, omni Ecclesiastica prerogativa nudati traduntur seculari curæ puniendi. h. d.

In hæresi & autem deprehensi, præter perpetui vinculum anathematis, si clerici sint, vel religiosi, totius ordinis Ecclesiastici prerogativa spoliantur: erunt, & omni officio, & beneficio nudati, seculari relinquuntur arbitrio potestatis, animadversione debita puniendi, nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidem Catholicæ unitatem recurrere, & errorem suum publicè abjurare, & congruam satisfactionem exhibere consenserint. Laici vero, nisi (prout dictum est) abjurata hæresi & satisfactione exhibita, ad fidem redierint orthodoxam, secularis judicis arbitrio relinquuntur, debitam pro qualitate facinoris ultionem recepturi.

Bona hereticorum post latam sententiam confiscantur. h. d.

Bona quoque & damnatorum, propter hæresim ipso jure, & omni spe potiundæ hereditatis filii adempta, confiscata intelliguntur: aut si clerici fuerint, Ecclesiis, à quibus stipendia receperunt, applicabuntur. Confiscationis tamen hujusmodi executio, vel bonorum occupatio faciendâ non erit, antequam super crimine sententia fuerit promulgata.

Ob hæresim maritorum dotes uxorum non sunt confiscandæ, nisi scilicet contraxerint matrimonium cum heretico. h. d.

Ed & cum alteri per alterum iniqua conditio inferri non debeat, propter hæresim maritorum, uxorum Catholicarum dotes à confiscari non debent, nisi forte cum viris matrimonia contraxerint, quos hereticos esse sciebant.

Etiâ post mortem bona hereticorum confiscantur. h. d.

Post mortem & quoque ob scelus immanitatem hereticos poena prosequitur: ideoque & si criminose vivente nihil fuerit super bonorum confiscatione declaratum, nihil minus ad eam etiam ipso mortuo procedendum erit.

Heretici non possunt tradi Ecclesiastica sepultura. Et tumultu: eos excommunicantur, nec ante absolvantur, quam propriis manibus eximantur. h. d.

Ecclesiastica s. quoque sepultura usque ad eam carere debent, ut si qui eosdem credentes, aut fautores eorum scilicet Ecclesiastica sepultura tradere ausi fuerint, excommunicationis sententiæ subjacere debeant, nec

a Ca. 1. de po. 1. de schism. in 6. b c. ad abolendam. & c. excommunicamus. h. i. ext. cod. de her. c. Ca. cum fecerim. cod. de schism. c. d. de her. in 6. e. c. accusatus. s. pen. cod. de schism. in 6. f. Ca. in prin. cod. de schism. in 6.

ante absolutionis merentur beneficium, quam propriis manibus hujusmodi corpora emoliantur, de pœnâ: locus autem ille perpetuo ceteris sepelitur.

Defendentes ab hæresi usque ad mortem pernam ademptam usque ad primam, non possunt habere beneficium Ecclesiasticum, nisi pater aut mater decesserint emendati. h. d.

Ed a & eorum filii ad beneficia Ecclesiastica publicè officia admittendi non erunt: quod veluti per paternam lineam usque ad secundum gradum, per maternam vero usque ad primum tantum extenditur. Cum enim secundum legitimas sanctiones reus hæresim capite punitus, & bonis confiscatis, eorum filii vel in illum modo ex misericordia conseruentur, quanto magis, qui aberrantes in fide Deum offendunt, meritis, honoribus debent spoliari? cum longe sit pernitentiam, quam temporalem lædere mactentur. Hoc non esse, vel etiam decessisse probantur: non autem illorum, quos emendatos & Ecclesiæ unitati reintegrandos esse constituerit.

Qui receperunt penitentiam Ecclesiæ, vel recipi non possunt, sunt reintegrandi: post abjurationem vero usque ad primum gradum reintegrandi, sed traduntur curæ seculari: si non negaverint sacramentum penitentium. h. d.

Ed videamus, qui & quando incorporei debentur: constat eos, qui pro culpa hujusmodi ad manum Ecclesiæ penitentiam acceperunt, eamque vel proberint, vel humiliter spoliati: eorum illud, quod ad eos est. Idem juris est, si penitentia acceperint, sed imposta, dum tamen crimini obnoxia ad eam recedendam parati fuerint. Quod si post & abjurationem purgaverint, in abjuratam hæresim recidisse appropinquandi erunt: licet si postmodum penitentiam, seculari judicio sine ulla penitus subiectione, sint relapsi humiliter petita sacramenta penitentium & Eucharistiæ deneganda.

Quando quis dicitur relapsus. h. d.

Relapsi autem intelligendi sunt, non solum si, quorum ante abjurationem crimine non probatum fuerit, verum etiam si, qui postquam abjurationem, vel vehementer suspecti fuerint, hanc in iudicio abjurationem, de postmodum in eandem iterum reciderint. Et si ea modica & levis suspitione ferretur, qui abjurationem, non debent in hæresim relapsorum poena puniri.

Qui abjurationem in non articulo, si post se hæresim in articulo relapsus. h. d.

Ed vero & qui in una hæresi specie, vel secta commisit, aut in uno fidei articulo, seu Ecclesiæ sacramento contraxerint, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abjurarunt, si deinde in aliam etiam hæresim species, vel sectam, aut alio articulo seu sacramento commiserint, vel lapsus in hæresim, judicandus erit.

Suspecti de hæresi, nisi se purgent, sunt excommunicandi, prout excommunicati si in excommunicatione reciderint, vel incommunicati tanquam heretici. h. d.

Qui vero inventi fuerint sola suspitione, non debent ob eam quantumvis vehementem de tam gravi crimine condemnandi non erunt, sed nisi certa evidentiâ, vel innocentiam congrua purgatione innotuerint, innotentis gladio sese ferendos exponunt, & si per aliquam communicationem ab omnibus evitentur, & si per aliquam communicationem perierint, velut heretici considerabuntur.

a Constitutum eo. sim. b d. c. cum heretico. c. de her. cod. de schism. d. Ca. cum in prin. in 6. e. de schism. in 6. f. Ca. cum in materia. in 6. in 6.

Plura specialiter intulit in causa hereticorum, et processu contra eos. h. d.

Plura quoque ad hoc atrocissimum crimen vindicandum specialiter et prater ordinarias turis regulas indicta sunt, tam circa iudicium et processum instituentem, et testium depositions, & carcerum custodiam, & limitationis poenam: quam etiam contra fautores, receptatores & defensores eorum, ut clare ex ledione sacrorum constitutionum apparere potest.

Apollata qui sine, & quilibet Apollata: Et quae poena puniuntur. Apollata. h. d.

Et haec est tertia pars principalibus tituli.

Apollatae sunt, qui a statu fidei, obedientiae, vel religionis, quam se tenere professi sunt, temerarie recedunt. Apollatae h. triplex est species: alia enim est per se, alia inobedientiae, alia irregularitatis. Apollata per se est, cum qui a fide pravaricantur, & ad Iudaeos, vel alios detestabiles ritus convertuntur. Apollata inobedientiae est, cum quis praeceptum superioris sui sponte transgreditur, sive patrum regulis, vel constitutionibus non obtemperat. Irregularitatis Apollata est, cum quis ab ordine suo, sive assumptae religionis recedit. Apollatae autem sacri Canonis eam ingerunt infames, & deponunt, quam etiam excommunicationis & aliarum poenarum vinculis innodandos esse precipiunt.

DE SORTILEGIS, MALEDICIS, ET SACRILEGIS. TITVLVS V.

Inquisitor hereticus prouisus non potest procedere contra sortilegum, nisi sortilegium expressis continet haereticum. h. d.

Sciendum est, haereticis pestis inquisitores de divinationibus, & sortilegiis, nisi haereticum se perent manifeste, sese intrinsece non debere, nec talia exercitantes posse punire, sed eos suis debere iudicibus puniendos relinquare, cum negotium fidei, quod summe privilegium esse conuenit, per occupationes alias non debeat impedi.

Regi sui sortilegi: Et quid ab Ecclesia sine crimine eiciendi. h. d.

Sciendum autem, & sortilegi, qui prae-textu religionis per quasdam artes divinationis scientiam proficiunt, aut quarumque scripturarum inspectione facta, futura promittunt. Arizolorum h. igitur aruspicum, incantationum, & omnium sortilegorum artes, cum sint ex quadam pestifera societate demonum atque hominum quasi pulta infidelis, & dolose amicitia constituta, poenitis sunt ab Ecclesia eliminandae, & superstitiosi artifices, nisi per poenitentiam resipiscant, perpetuo anathemate feriendi, & in clericis sint, degradandi.

Si blasphemus in iudicium sine poenitentiam pergere recuset, & veritas ab ingressu Ecclesia arcebitur, & mortuus Ecclesiastica carnis sepultura. h. d.

Diversa est poena maledicorum: nam si quis in Deum, vel aliquem sanctorum linguam in blasphemiam publice relaxare ausus fuerit, poena, iuxta Gregorianam constitutionem tenorem, subdendus erit: quam si recipere, & poenitentiam pergere recuserit, & Ecclesiastica carceribus sepultura.

Sacrilagus casus poena puniuntur. h. d.

a In 6. & Clem. b Gloss. c. extr. de Apollata. c Can. non poenit. 2. q. 7. d. C. & c. illud. ext. de major. & obed. e. Can. fin. diff. 26. & c. 1. ext. de Apollata. f. Can. infames. 6. q. 1. gl. in c. 1. de tempor. ord. in 5. g. Can. 1. 26. q. 1. h. ext. de sortileg. & 26. q. 1. 2. 4. & 1. i. c. ext. de maled.

Similibus, interdumque acrioribus urgentur poenis qui in sacrilegii crimen incidunt, & Ecclesias incendere & violare minime verentur: nam pro modo sceleris admitti, facinorosi que perpetrati, nisi plene satisfecerint, aut de satisfaciendo plenam securitatem exhibuerint, nunc poenitentiae beneficium sacrilego penitus denegatur, nunc anathemate vincitur, nunc perpetua damnatus infamis carceri traditur, aut exilio perpetuo deportationis, & depositionis animadversione coarctetur: aliquando etiam pecuniaria poena multabitur.

Consentientes sacrilegii, & sacerdoti ipsi poenitentiam dantes, vel sepultura eorum videri venient, vel ab eis elemosinas recipi: pari poena cum eis puniuntur. h. d.

Nec solum talibus poenis illi plebendi erunt, qui sacrilegium admiserint, sed etiam consentientes eis, Presbyteri quoque, vel clerici, qui in vita, vel morte sacrilegi poenitentiam dare, aut sepulturae interesse, vel eorum elemosinas accipere ausi fuerint, sive rapinae participes inventi fuerint, Ecclesiastico beneficio privati cedunt, nisi damnum irreperabiliter patientur.

Sacrilegium committitur tam in statu verum, quam personarum. Et qualiter intulit verum. h. d.

Sacrilegium autem admittit dicitur, tam ratione rerum, quam personarum. Rerum, ut cum quis sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro auferit. Sed & si non de sacro aliquid ablatum fuerit, sed intra certos passus, qui in circuitu Ecclesiae sunt, alicui sacrilegium committi dicitur.

Ratione personarum committitur sacrilegium: cum quis clericum percussit, vel cum monachum violentas & impias manus in iudicio: vel cum persona Deo dicata per eorum appetuntur: de quibus infra suo loco latius dictur sumus.

DE FVRTIS. TIT. VI.

Furti nomine omnia illicita usurpatio continentur: Et furti: promoueri non possunt, nisi promoti, deponuntur, & si sint incorrigibiles, debent excommunicari, & sacrosi fuerint in furto, non est pro eis mandatum, nisi ante mortem sint confessi. h. d.

Furti quidem nomine omnia illicita usurpatio alienae rei concluditur: sed nunc de iis tantum agimus, quae speciali nomine delicta generali furti appellatione continentur. Fures autem non solum seculares leges, verum etiam Canones acriter insectantur: nam nec ad sacros ordines promoueri, nisi secundum ea, quae supra primo libro diximus, & promoueri ab iisdem deici, & si depositi incorrigibiles fuerint, excommunicari, & demum potestati seculari tradi debent. Et si, dum furtum committitur, occisi fuerint, pro eis minime orandum erit: quamquam si comprehensi, aut vulnerati confiterentur, communio eis non sit deneganda.

Furtum committentes ab necessitate mortis puniuntur, & poena furtum poenitentiam partentes cum eis, & qui furtum sunt confiteri. h. d.

Ed haec de illis intelligere nos oportet, qui nulla necessitate adacti furtum commiserunt. Ceterum si quis propter necessitatem a cibaria, vestem, vel pecus furatus fuerit, longè mitiori poena puniendus erit. Nec fures solum supra dictis poenis tenentur, sed et quoque, qui aut cum furibus participant, aut qui furtorum confici fures quarentibus possessoribus non indicant.

a Can. qui quis, & sacrilegium. 17. q. 4. b C. si quis contumax, & sacrilegium. 7. q. 4. c C. 1. ext. cod. d C. si quis propter, ext. cod. e Qui cum fure. ad. tit. ext.

Usura quod sit, unde dicta: & habens possessionem in pignus, recepta propria pecunia, si recuset fructus in fortem computare, usuras committit. h. d.

V Sursum est, quidquid ultra fortem mutuam percipitur: dicta ab usi, quia scilicet pro usi pecunia recipitur. Unde a & si quis pignoris obtentu rei aliusq; natus fuerit possessionem, si fortem suam deductis expensis de fructibus jam perceperit; si eandem debitori restituere recuset, & perceptos fructus in fortem computare, proculdubio usurarum committitur crimen.

Pena usurariorum sunt, infamia, excommunicatio, beneficiorum & officiorum & Ecclesiastica sepultura amissio. h. d.

M ultiplicibus autem poenis sacri Canones usurarios insequuntur: nam per injustam infamiam, nec ad Christianam, nec ad communionem admittuntur altaris, nec quisquam de manu eorum oblationes accipiet. Et si clerici fuerint, tam officii, quam beneficii Ecclesiastici periculum patientur. Nullus quoque sub poenis Gregoriana constitutione comprehensis, manifestis usurariis aut locabit domus, aut conductas habere permittit: sed si in hoc scelere decesserint, Ecclesiastica cargebunt sepultura.

Lex quis de usura satisfieri mandat per heredem, non tamen est tradendus Ecclesiastica sepultura, donec fuerit satisfactum: & contra factum evocari poenis eorumdem, & testamenta usurariorum non valent. h. d.

E T id adeo obtinet, ut etiam si morituri in ultima voluntate de usuris satisfieri expressa quantitate, vel indistincte mandaverint, donec secundum Gregorianam constitutionis tenorem satisfactum fuerit, Ecclesiastica sepultura carere debeant. Quicumque vero manifestos usurarios contra praedictam sanctionis formam tumulare ausi fuerint, poena Lateranensis concilii contra usurarios promulgata subijcendi erunt. Testaments quoque ab eisdem facta, aliter quam secundum dictae constitutionis formam non valebant, sed ipso jure erunt irrita.

Non debemus facere malum, ut postea faciamus bonum: & si non sint, quibus restitua possint usurae, eroganda sunt in pauperes: & paupertas excusata a restitutione. h. d.

N Ec quicumque proficiet, quod quis pro captivis redimendis, vel eleemosynis dandis sese usuras exercuisse alleget: nec enim propterea magis cum usurario dispensari poterit, cum pro vita alterius nec mentiri quidem, nedum rapere liceat. Plane si nec ii, a quibus quis usuras extorsit, nec illorum sint haeredes superstites, non solum pauperibus usurarum nomine acceptum erogare poterit, verum etiam compellendus erit, nisi eum nota paupertas evidentiter excuset.

Non solum foeneratores, sed etiam illorum haeredes debent usuras restituere, nulla obstante appellatione. h. d.

N Ec istantem Ecclesiastica distinctione extortas usuras restituere cogendus erit, qui foeneratus est, veram etiam h filii, & quicumque extranei haeredes; qui omnes super usuris conventi nullius appellationis remedio restitutionem subterfugere permittendi erunt.

Index foeneratori potest praecipere sub poena excommunicationis, tam ne usuras exeat, quam ut exactas restituat, non obstante juramento praestito de non repetendis usuris. h. d.

S Ed & si quis sub usuris pecuniam acceperit, & de eis nunquam repetendis foeneratori juraverit, adhuc Index usurarios per censuram Ecclesiasticam compellere poterit, tam ut ab earum desistant exactione,

a C. 1. & c. conquestus. extravag. eod. tit. b C. quia m. extr. c C. praeerea. eod. tit. ext. d C. & leg. eod. tit. in 6. e C. 2. eod. tit. in 6. f d. e. 2. in fin. g C. super eo. ubi gl. ext. eod. h C. tua. no. ext. eod. tit. i C. tua. dudum. ext. eo.

Et juramentum remittant, quam etiam, ut ex alio modo reportare.

Iudas satisfaciendum de immoderate gravamine christiani, alia excommunicatio modo suo possit. h. d.

I Vderi a quoque, si Christianis quocumque gravata graves immoderate usuras exactio, & per ditionales principes & potestates illas remittantur: sicut cogendi: & donec de immoderate gravamine christiani satisfecerint, ab universis Christi fidelibus non in moniis, quam in aliis per excommunicationem decesserint, eis omnimoda communio denegabitur.

Tenentur plures casus, quibus qua fructus in fortem computari tenentur. h. d.

S Vnt tamen casus, in quibus aliquid ultra fortem computatio vitio usuratum licite recipitur: ut puta si clericus Ecclesiasticum beneficium aliter redimere non potest, praetextu pignoris de manu laici illud accipere: non enim hic in fortem fructus tenentur computari. Item, si terra non sit beneficii alicujus Ecclesiastici, sed ad sapientem in pignus iure domini directi pertinetur. Idem h, si possessiones pro non numerata dolo genero a fero pignori obligatae fuerint: cum enim loqueretur dotis fructus non iustitiam ad dotei numeratum supportanda, pignoratitiam possessionum fructus in fortem computandi non erunt.

Non est usurarius rem emens minus iusto pretio, si non similiter dubitatur, an tempore solutionis plus vel minus in valuerit, vel aliter datus eventus usuram si quomodo veret. h. d.

I Lle quoque, qui dat decem solidos, ut alio tempore totidem sibi grati, vini vel olei mercedem reddat, ex hoc usurarius censeri non debet: quia nec plus valeat, utrum plus vel minus, solutio accipere possint valitute, verisimiliter dubitatur.

Usurarius est, qui a debitoribus recipit aliquid ultra fortem si suscipiat in se periculum. h. d.

L iud tamen juris est, si quis navigans a vel ad naufragium certam pecuniam quantumvis exactam, & ex eo, quod in se mutans periculum saltem, aliquid ultra fortem ut recipiat, convenit: nam hoc usurarum computandum erit.

DE ADULTERIIS, ET ALIIS CONVICTIONIBUS ILLICITIS. TITVLVS VIII.

Adulterii appellatio est generalis et proprie dicitur de uxore committente: & quae sit adulterii poena. h. d.

A dulterii generalis est appellatio: quocumque modo alieni tori & voluptationem, sed omnem prope illicitam fornicationem. Praeterea tamen adulterium in nuptiarum communicatione in laico, excommunicatio: in Clerico, deponit in utroque, certa poenitentia imponitur.

Arbitraria est poena in fidei, Sacerdotis, & in laico. h. d.

E Adem vel etiam pro iudicio arbitrio magis, aut minus, eos manet poena, quinecessum foret: puta, cum qui contra naturam humanam fornicationem peccatibus, vel libetis, vel aliis ejusmodi personis impudice habitarent: aut si cum illa, quam quis de facto fornicationem perierit, aut quam ante Episcopum tenentis, cum illa Chastitate iningeretur, fornicationis scelus perpetuaret: aut cum relicto naturali usu contra naturam sodomitico fornicabitur: aut homini generam transgressus, sese brutis commiscerit.

a C. post. in f. r. ab h. m. cum sig. ext. eod. tit. b C. si quis. ext. eod. c C. p. h. d. ext. eod. tit. d C. si quis. p. r. ext. eod. e Can. 2. 3. adulterium. p. g. 1. f C. clerici. ext. in d. ext. eod. tit. g C. prae. lat.

Dea pona. si supranu mulierem honeste vivente, & virginem defloravit. h. d.

Quod si quis stuprum admisit, multum intererit, utrum cum muliere honeste vivente sem habuerit, an virginem defloraverit. Primo enim casu stuprator poenitentia subditus, pecuniaria etiam poena coartandus est: postea vero a dotata virgine eandem poena conueniente habebit uxorem: si vero pater virginis dare noluerit, aut stuprator eam uxorem habere legibus impediat, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgine accipere conuenienter. Quod si consentiente patre fluere ipsa corripit virginem in uxorem ducere renuerit, compulsa est castitas excommunicaturque, in monasterium ad agendam poenitentiam retrahatur, de quo nulla etiam egeatendi sine iudicis permissione licentia.

De gravata poena excommunicatio, depositio, & servitus, cum facultate tamen sepulchri redimendi. h. d.

Major b legum severitas raptos cohibet: nam praeter secularium sanctionum poenas, anathemate cum suis adiutoribus fecit, aut si clerici sint, proprii ordinis & honoris amissionem sublinere debent.

In propriis frons non cadit raptus, & raptus per expositum purgari potest. h. d.

Raptus & autem tunc committi dicitur, cum illa, de rebus nuptiis nihil actum fuerit, abducitur. Unde de qui libi desponsatus, vel parentibus reclamantibus, abduxerit, in crimen raptus, & in poenas minime incidit: Raptus quoque puella legitime cum raptoe matrimonio contrahit, si prior dissentio in consensum transeat. Raptor enim & rapta, nomina sunt vitiorum, non peccatorum: vitia autem cum purgata fuerint, eorum etiam nomina abolerunt.

Septus Mensis purgari non potest. h. d.

Ed hoc de illis intelligenda sunt, qui mulierem laicam consensum habuerunt: nam si quis Deo dicatas virginem d vel rapuerit, vel volentes matrimonio libi focidat tenaverit, tanquam sacrilegium admittens, pro tam nefandis criminibus atrocitate peccandus erit, nulla e poenis voluntatis laetiarum virginum habitatione.

Tana simplicis fornicationis est arbitraria. h. d.

Denique si quis cum muliere soluta & impudica simpliciter fornicatus fuerit, tam poenitentiae modus, quam etiam alia poena in iudicis potestatem reponitur arbitrio, qui ex qualitatibus variis minorem, vel maiorem poenam statuat.

DE CRIMINE FALSI

TITVLVS IX.

Qui per se, vel per alios literas Papae falsas, excommunicati sunt cum suis auxiliatoribus: & Clerici officii & beneficii privantur, & degradati traduntur Curiae seculari. h. d.

Adversus eos quoque, qui falsi crimine commiserunt, varie statutum reperitur: illos tamen ceteris acris Canonibus insectantur, qui literis Apostolicis falsis usi fuerint. Talium enim literarum falsitas cum factoribus, & defensoribus suis, anathemate damnatur: & si Clerici fuerint, omnibus officiis & beneficiis Ecclesiasticis perpetuo privantur: ita, ut qui per se falsitatis vitium execrerint, postquam per Ecclesiasticum iudicem degradati fuerint, seculari potestati tradendi sunt: secundum legitimas constitutiones puniendi: per quam & laici, qui fuerint de falsitate convicti, legitime puniuntur.

Supra si litera mittitur, si Clericus est, officii & beneficii privatio: si laicus, excommunicatio. h. d.

Mitius cum illis agitur, qui licet his utantur, tamen ipsi non falsificaverunt: si enim Clerici fuerint,

a Ca. i. cod. tit. i. b. C. i. q. 2. c. i. p. m. & s. extr. de rapt. d. Ca. 2. q. 2. c. 4. n. 1. seq. e. g. l. d. can. 2. f. Ca. ad fals. cod. tit.

officiis & beneficiis Ecclesiasticis spoliandi erunt: si laici tandiu excommunicationi subiciuntur, quamdiu competeret satisfecerint. In utrisque tamen malitia gravius, quam negligentia punietur, quod & de his, qui falsas literas impetrant, observabitur.

DE HOMICIDIO.

TITVLVS X.

Assassinium, scilicet omnium homicidiorum est atrocissimum, etiam atrocissimum punitur. h. d.

Cum non ad opera tantum sit respiciendum, sed tempus, causa, voluntas, personarum differentia, & omnia quae operibus accidunt, sunt per vestiganda, sequitur, ut non sit omnium homicidiorum eadem conditio. Cunctorum vero illud atrocissimum a videtur, quod Assassinium vulgo nuncupant. Unde non solum assassini ipsi, sed etiam receptatores, occitatores, consultatores & defensores eorum, & qui per eosdem quantum interfici fecerit, aut mandaverit, dignitatibus, honoribus, officiis, beneficiis, omnibusque bonis nudatus excommunicationis & depositionis incurret ipso iure sententiam, & tanquam Christiana religio hostis a toto Christiano populo perpetuo diffidatus erit.

Interficiens per inducium simul est Assassinus. h. d.

Non & ab similibus eum tenet poena, qui licet non per assassinium, per insidias tamen & industriam hominem interfecerit.

Interficiens latronem non ex necessitate, punitur: scilicet, si ex necessitate. h. d.

Quod si quis latronem vel furem peremerit, videamus, an sit puniendus: & si quidem furem absque occasione comprehendere potuit, certa adversus eum statuta poenitentia reperitur: quod si non potuit, nulla occisori erit ex necessitate injungenda poena.

Non punitur homicidium fortuitum, si nulla culpa casum praesentat. h. d.

Idem etiam obtinebit, si casu perpetratum fuerit homicidium, ut puta, si quis & necessario insitem operi, arborem incidit, & aliquis subitus transiens opprimatur: nam si neque voluntate, nec ulla incensa culpa factum fuerit, ut pertransiens opprimeretur, arborem incidens homicidii poenis obnoxius non erit.

Transiens certorum annorum est injungenda parentibus opprimentibus suis. h. d.

Aliatio est eorum, qui proprios filios oppressisse reperiuntur. Cum enim hos graviter deliquisse non sit dubium, certorum annorum erit illis injungenda poenitentia.

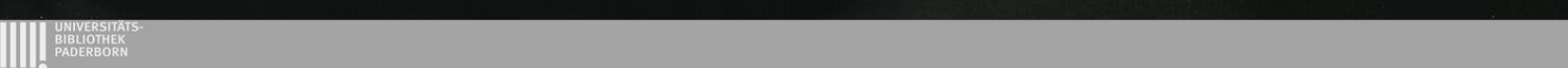
Filius a patre, vel ab alio, patre sciente, expositus liberatur a patria potestate: & expositum suscipiens nullum in eo habet jus. h. d.

Quod si & filius a patre, vel ab alio, patre sciente fuerit expositus, aut eidem alimentis denegata fuerint, hoc ipso a potestate patria liberabitur. Nec tamen propterea, qui expositus susceperit, aliquid in eius jus vendicare poterit.

Impediens conceptionem, vel abortum procurans, punitur ut homicida: scilicet, si id casu fieri contingat. h. d.

Is quoque, qui vel causa explenda libidinis, vel odii meditatione, viro aut mulieri aliquid fecerit, vel potandum dederit, quo minus possit generare, vel concipere, vel nasci soboles, ut homicida puniendus erit. Quamquam alias, si conceptus nondum vivificatus fuerit, nec ut abigeretur, quisquam dolo malo fecerit, qui abortum occasione tradidit, puniendus non erit.

a Ca. i. cod. tit. i. b. C. i. extr. cod. tit. c. C. extr. cod. tit. d. Can. sup. contingit. s. d. i. f. e. C. i. extr. de infan. lang. & exposit. f. C. i. f. i. extr. de literarum ext. cod.

Qui suis mortem inferunt, habentur similes illi qui impotentia moriuntur. h. d.
Novissime sciendum est pro his, qui quocumque pretentivo voluntarie ferro, vel veneno, vel suspensio, vel quolibet modo sibi mortem inferunt, nullam in oblatione faciendam esse commemorationem, & Ecclesiastica eos debere carere sepultura, non aliter atque illos, qui pro suis sceleribus impotentiter moriuntur.

DE INIURIIS, ET DAMNO

DATO. TITVLVS XI.

Inferens iniuriam & damnum, debet damnum passu satisfacere, nec illum excusare ignorantia. h. d.

Mitius a cum his agitur, qui in pugna vel rixa aliquem lapide, vel pugno percussorint. Si enim ille mortuus non fuerit, sed in lecto jacuerit, vel operas exercere fuerit impeditus, qui percussor, & opera eius, & immodicas restituet. Et generaliter, si culpa tua datum est damnum, vel iniuria irrogata, vel alius irrogantibus opem tulisti, aut hanc imperitia tua, sive negligentia evenerunt, iure te super his satisfacere oportebit: nec te excusabit ignorantia, si scire debuisti ex facto tuo iniuriam verisimiliter posse contingere, vel iacturam.

Si tuum animal damnum dabit, potes liberari illud dedendo, nisi sit ferum animal & nocere solitum, & non fuerit adhibita debita diligentia. h. d.

Quod si animalia tua nocuisse proponantur, nihilominus ad satisfactionem teneberis, nisi ea pro noxa dando damnum passu, respicim velis liberari: quod tamen ad liberationem non sufficit, si fera fuissent animalia, & que nocere consueverunt, & quam debueras, diligentiam non adhibuisti. Diversum statuitur in eo, qui ut damnum non contingeret, nihil omisit.

Iniuria inferuntur res, verbis, literis: & parva est arbitraria. h. d.

Inferuntur autem iniurie tribus modis: Re, Verbis, & Literis. Re, ut cum manus inferuntur. Verbis, ut cum convitium dicitur. Literis, ut cum in alterius vituperationem carmen, aut famosus libellus conficitur: quibus omnibus casibus pro qualitatibus admissi & atrocitate, prudens iudex penas irrogabit.

Confessio famosus libellum, & manifestum, pari poena puniuntur. h. d.

O amplius si quis famosum libellum invenerit, & non statim corripserit, vel combusserit, sed ejus tenorem dolose manifesta verit, quasi author, plectendus erit.

DE ECCLESIASTICIS CENSURIS.

TITVLVS XII.

Penis continuationem procedentium & sequentium. h. d.

Postquam tam primo lib. personarum, quam secundorum Ecclesiasticarum tractatum cum his, que annexa sunt, summam complexi fuimus, subinde ad reliquos venientes, judiciorum tam Civilium, quam Criminalium materiam & seriem explanavimus, delictorum & naturam & penas, breviter perstringentes: cum tam ratione contumacia, quam etiam aliorum excessuum Ecclesiasticis censuris interdum aliquos innotari variis locis admonuerimus, superest nunc ut operi finem imponentes, de ipsi censuris futuris & distinctis distuleramus.

Quid veniat appellatio censura Ecclesiastica, quid sit excommunicatio, quid interdictum, quid suspensio. h. d.

Ecclēsticę censurę nuncupatio tria regulariter comprehenditur: scilicet, Excommunicationis, Interdicti,

a. Car. 1. c. 1. b. In medio, postea. c. C. fi. ext. c. 1. d. C. fi. 9. quod. ext. c. 1. e. In ver. iniuria. c. fi. ext. c. 1.

& Suspensionis sententiam. Excommunicationis continuatione exclusio. Interdictum Ecclesiasticum est a sacris sacramentis, & omnibus divinis officio de Episcopo Ecclesiastica fidei prohibito. Suspensionis est in aliquo quodam ordine, vel officio, & excommunicationis est in omnibus. Sed ne de omnibus simul tractemus, hanc difficultatem ingeramus, distinde de singulis tractemus, ac primum de Excommunicatione.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICACIONIS.

TITVLVS XIII.

Minor excommunicatio a percipiendis sacramentis, hanc etiam a fidelium communione separa. h. d.

Excommunicationum dux sunt species, major scilicet, & minor. Minor est, per quam quis a sacramento participatione condicitur, vel a sacramento arceatur. Major est, per quam quis non solum sacramentorum excluditur perceptione, verum etiam a communionem fidelium, que ab omni adu legitime separata, ac dividit: & hęc alio nomine, a schismate appellatur.

Excommunicatio alia sunt lata sententia, alia forma. Lata sententia est, cum quis sine facta iudicia, a percipiendis sacramentis, hanc etiam a fidelium communione separa. h. d.

Rursus excommunicationum alia Canonica, alia ab Episcopo. Canonica est, que quis ab ipso solus dicitur ab Episcopo iudicis ministerio innotari, que extra ad vocabulo lata sententia excommunicatio nuncupatur, quod est enim complere esse casus, in quibus alio delinquere existimatur, ut nulla expressa auctoritate pronuntiatione ipso iure excommunicatio sententia dicitur: quod quidem, quando quis innotuit, hanc prope exemplis declarari possit, unius tamen ratione participatione contenti erimus.

Qui Deo dicato homines cooperatio, hanc, nullam non excommunicatio lata sententia, a quo quis sine facta iudicia, a percipiendis sacramentis, hanc etiam a fidelium communione separa. h. d.

Si quis igitur & in clericis, regulares, monachos, presbiteros, vel novitios, vel conversos, violenter hanc manus injecerit, ipso iure Canonice excommunicatus, a qua prater quam a Romano Pontifice, qui de hanc legato, & a quoquam absolvi non potest.

Complexio inferentium manus violentas clericis, pari poena inferentibus puniuntur. h. d.

Sed & si manus quis violentas non injecerit, sed tamen vel auctor, vel fautor, vel adutor fuerit, aut sciam hanc habuerit, pari poena illum plectentibus. Canonice sanxit auctoritas, eos etiam delinquentes hanc interpretata, qui cum possint, manifestis locis dicitur obviare.

Deinens, vel dicens clericis in tenenda, necesse excommunicatio lata sententia, nisi faciat de voluntate suam procedentem. h. d.

Interdum etiam nullam corporis habentem dicitur quis intulerit, excommunicationis tamen poena non exadetur, ut puta a filicis in publicis, vel privata ecclesia illos detinerit, vel in viculis cooperent illi hanc, id de mandato facit prelatorum, quorum illi hanc ditioni subiecti: tunc enim circa excommunicationis metum, & capere clericos, & ad iudicium violentas detinere laici poterunt: cum hoc non possit illi quocumque auctoritate hoc faciant, agere videantur, cum tamen non amplius eorum se extendat violentia, quam dicitur clericorum exigit.

a. Car. 1. c. 1. b. Canon dicitur ext. c. 1. c. Car. 1. c. 1. d. Canon dicitur ext. c. 1.

Si Abbas imperet laico, ut monachum etiam causa disciplina verberet, necq; in eum in excommunicationem: secus autem si imperet clericus de causa necessitate. h. d.

Quod autem diximus, non facientes, sed eos quorum contumacia, quid facere videri, absolute non procedit. Nam a si laicus, qui in Abbatis ipsius seruitio commoratur, eiusdem iurisdictioni, vel coarctatum, vel monachum etiam subsistente causa manus iniecerit: tam qui tales verberari precepit, quam qui mandato verberat alterius, excommunicationis sententiam non evadent. Nam si discipline regularis gratia id faciendum sit, vel Abbas id per seipsum faciat, vel si necessitas urgeat, percellit, vel monachum id fieri iubebit.

Tam percutiens volentem clericum, quam clericum consentiens, sine excommunicatione. h. d.

Volentem vero quocumque clericum si quis percusserit, nihilominus excommunicationis censuram incurret: ut responsum est de eo clericum, qui cum laico injuriam intulisset, volens secundum consuetudinem patrie pro iniuria illata offensam satisfacere, sponte sua fustium se subiecit percussioibus. Quamquam enim hac manu percussio non sit violenta, tamen iniuriola videtur: & Canon respexit non tam favore clericum ordinati, quam clericum ordinis: unde hoc casu tam percussus, quam percussorem percussioibus sponte subiicit excommunicationis sententiam inno dabitur.

Percutiens etiam, in quibus percussus clericus in Canonem late factus non incidit. h. d.

Ex contrario accidit interdum, ut etiam pro violenta manus injectione excommunicationis quis non subiacetur: veluti e si clericum sibi manus inferentem ita quis incontinenti vi repellat, ut lachrymiferam inferat: aut in eum, quem cum uxore, matre, sorore, vel filia turpiter se gerentem invenit, manus violentas iniecerit. Idem dicitur de eo, qui illum percusserit, quem probabiliter ignorabat esse clericum.

Insuper etiam clericus, qui post habitu habitum committit enormiter, non sunt excommunicati. h. d.

Quinimo etiam occidit quis clericus, vel Presbyteros, qui contempto clericali habitu sceleribus sese immittunt, in odium clericali excessu Canonem late sententia minime coercetur: frustra enim Ecclesie impletur auxilium, qui in Ecclesiam ipsam committit d.

Quoties officii vel status disciplina clericus percussus, non sunt excommunicati. h. d.

Item si qui ratione & officii, quod obtinent in Ecclesia, aut si clericus seniores, pueros, vel adolescentes in minoribus ordinibus constitutos divinum turbantes officium, vel etiam qui magisterii, vel prelationis obtentu subditos & scholares correctionis causa percusserint, excommunicationis sententiam non incurrent. Quod de his intelligendum est, qui aliquos de familia sua, vel proximos inferiorum graduum simili modo, ut ab excommunicatione prohibeantur, & sceleris bonisque moribus instrumentum, corrigendos duxerint, & aliis casibus comprehensuris.

Ex causa potest qui absolvi ab alio, quam ab Apostolice. h. d.

Quod si autem supra diximus, ab hac excommunicatione, ab alio quam ab Apostolice, aut ejus legato absolvi neminem posse, non est perpetuum. Nam si quis excommunicationis late sententia vinculis innotatus, in mortis articulo constitutus reperitur, aut capitales habeat inimicitias, aut alias iustas excusationes.

a. Canon. qu. ex. in. d. b. C. contigit. ext. cod. tit. c. C. si vero. et. si. vero. ext. cod. d. C. in audientia. s. ad. h. ext. cod. tit. c. Canon. volentem. si. ext. cod. f. C. quare. v. accidit. ext. cod. tit.

nes, ita ut sine periculo Apostolice se nequeat conspecturi presentare, licebit diocesano Episcopo iuramento secundum morem Ecclesie recepto, sibi absolutionis gratiam impetiri.

Essante causa cessat effectus. h. d.

Periculo a tamen & impedimento cessationis, quam cito commode poterunt, ad sedem Apostolicam se presentabunt, mandatum illius super negotiis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & prout iustitia suaderit, satis facturi: alioqui si id facere contempserint, ne temere, & impune censura Ecclesiastica illudatur, ipso iure in eandem sententiam recident: quod generaliter constitutum est, quotiescunque legitima subsistente causa, ab alio quis, quam ab eo, a quo alias de jure absolvens fuerat, absolutionis beneficium consecutus fuerit: & quibusdam casibus similibus.

Si modum sit illata injuria clericis, vel qui intulit non procella sit actus, potest Ordinarius absolvere eum, qui incidit in Canonem late sententia. h. d.

Item b si non enormis, sed modica & levis injuria fuerit clericis interrogata, inferens per Episcopum absolvi poterit. Item actus in iure luis rigor mansuetudine temperatur. Vnde e si in pueritia constitutus in Canonem incidit sententia promulgata, five ante, five post pubertatem sese absolvi posulet, diocesanus Episcopus absolutionis beneficium impetiri poterit.

Monachi, vel moniales sanctissimi, vel conversi percussus, sunt ab Abbate, vel Episcopo absolvendi. h. d.

Monachi quoque, & alii Regulares quomodocunque d in claustris sese invicem percusserint, non ad Apostolicam sedem remittendi, sed secundum providentiam proprii Abbatis coercendi erunt. quod si Abbas non sufficit, Episcopus adhibendus erit. Simile statuitur de monialibus: nam si vel in se invicem, vel conversos, aut conversas suas, aut etiam clericos violentas manus iniecerint, ne contra muliebris sexus verecundiam, & regularis observantia decorem peregrinari compellantur, per Episcopum, in cuius diocesi monasteria fuerint, absolutionem consequentur. Sum & alii casus, quibus ab alio absolvi poterit, ut ex ipsis Decretalium libris facile apparere poterit.

Ex causa certis casibus absolvi potest delegari. h. d.

His autem e quibus id certis casibus ex officio competitis, cum expedire viderint, huiusmodi absolutionem committere poterunt.

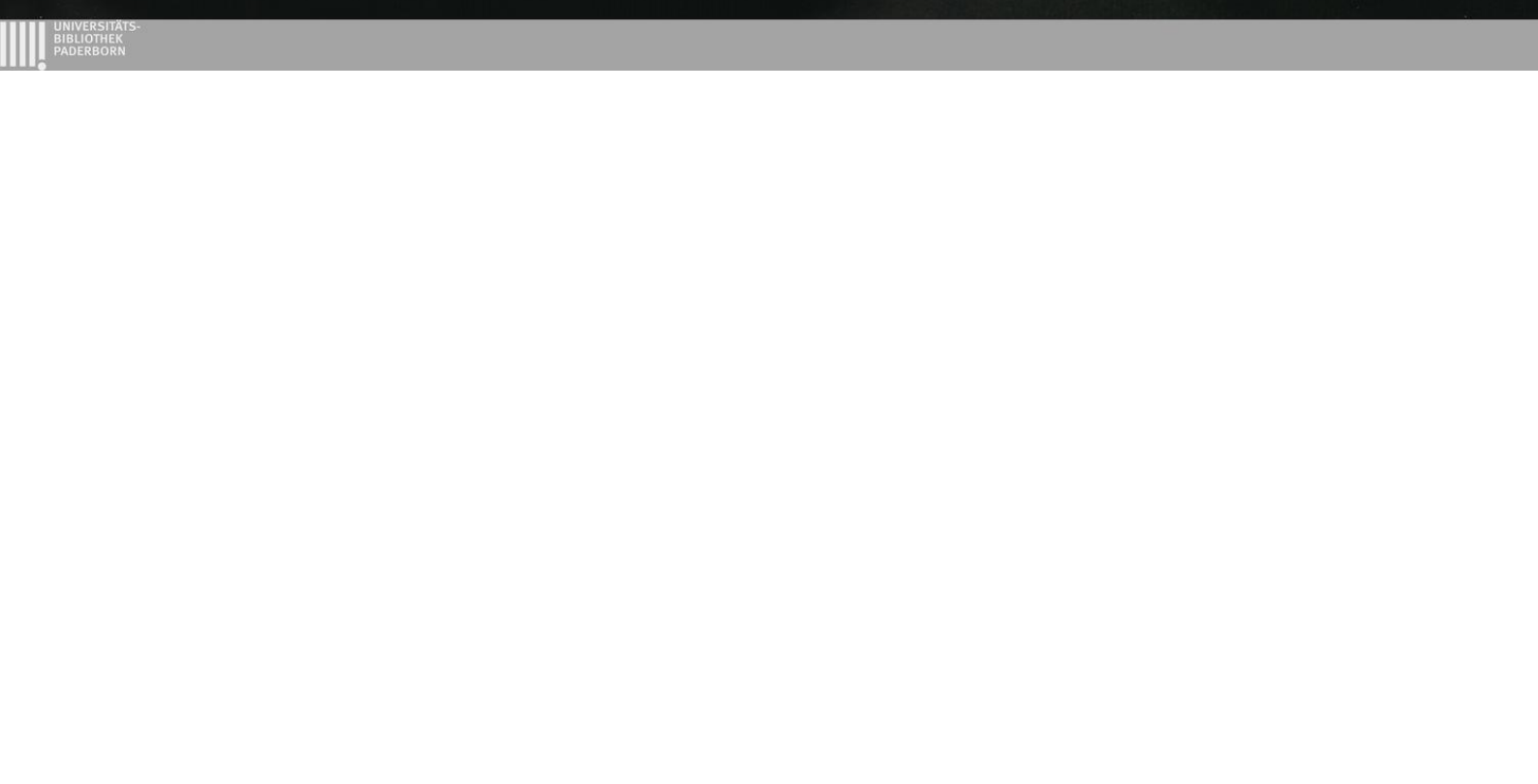
Excommunicatione judiciali est, quam infert iudex, & cui causa committitur, omnia qua causam contingunt, censetur permissa. h. d.

Iudicis, five Iudicialis excommunicatio est, qua iudicis ministerio inferitur. Iudicem autem hoc loco intelligimus, non solum ordinarium, verum etiam delegatum. Nam si cui per Apostolicum causa etiam simpliciter delegetur, nec litera commisionis de excommunicatione quocumque continens, poterit nihilominus delegatus concessisse sibi aut hosti ratione committens, ut supra diximus. Ecclesiastica severitate coercere.

Excommunicationis sententiam debet preterire monito: & debet fieri in scriptis, statim causam continet. h. d.

Quoties autem causa suberit, ut iudex subditum suum Ecclesiastica diffinitione coarctat (cum medicinalis f, non lethalis excommunicatio esse debeat) non aliter, quam competentibus premisis monitionibus g, ad huiusmodi sententiam descendat, quam etiam

a. Canon. qu. ex. in. d. b. C. per vortis. ext. co. tit. c. C. si. d. tit. d. Canon. ext. cod. tit. e. C. ext. de off. ord. f. C. i. cod. tit. am. g. Can. sacro approbante. ext. cod. tit.

de scripti recitatione proferet, ita ut causam, ob quam profertur, expresse contineat, aliaque observabit, quae tam generali, quam Lugdunensi concilio editis constitutionibus sunt comprehensa, earundem poenis, si contra fecerit, subiiciendus.

Judex aliquem excommunicatum, in dubio censetur inferre maiorem excommunicationem, h. d.

Sed quae poterit a, si iudex illa verborum formula usus fuerit, illum excommunicatum, vel simili, quae de majori, vel minori excommunicatione quicquam non expresserit, ultra magis, quis excommunicatus censetur: Et responsum est, non tantum minorem, sed etiam maiorem censeri per iudicem illatam: quam non modo a sacramentis, & fidelium participatione exclusio, sed alii praeterea multi consequuntur effectus.

Communicatus excommunicatus incidit in excommunicationem: & iudices jurare debent, quod excommunicati ab actu legitimo, & commercio aliorum abstineant, h. d.

Quorum ille praeterendus non est, quod quamdiu de excommunicatorum absolutione legitime non constat, qui cum ipsis excommunicaverint, ipsi quoque nullo obtinente privilegio, ipso jure excommunicationem incurrunt, delictumque est b propterea, ut ab Ecclesiasticis iudicibus seculares iudices Canonica praemissa monitione, Ecclesiastica censura compellantur, ut excommunicatos ab agendo, patrocinando, & testificando in suis curiis & iudiciis repellant.

Defectu, qui obveniunt ex te, non potes uti contra me ad iuramentum commodum, h. d.

Debitum e tamen fuit, numis, qui excommunicato in locutione, vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a iudicio contra se instituendo summovere possit: cum ille communionem huiusmodi contra eum replicet: & cum is, qui impentur, a sacramentorum perceptione sit remotus, alius vero etiam in fidelium communione, replicatione minime suffragante iudicium procedere non poterit.

Excommunicato communicari non potest ante absolutionem, etiamsi dederit cautionem juratoriam de parendo mandatis Ecclesiae, & Episcopus eo communionem reddiderit, etiamsi morte praeventus non potuerit absolvi, h. d.

Nec a idem magis agere volenti communicari poterit, quod ipse ex consuetudine de parendo mandatis Ecclesiae juratoriam reddiderit, aut quod eos, cum quibus participavit, postmodum impugnavit: nam nisi post iuramentum praestitum secundum formam Ecclesiae absolutus fuerit, nec cautio, nec perperam restituta communioni quicquam proderit. Quod ipsum obtinet e etiam, si post praedicta, morte quis praeventus, absolutionis beneficium obtinere non poterit: nec enim is, cui vivo non communicamus, defuncto communicabimus.

Excommunicatus si ante mortem ostenderit signa poenitentiae, etiam mortuus potest absolvi, h. d.

Planè si de mortui poenitentia per evidentia signa dum viveret, confiterit, defuncto quoque absolutionis beneficium a proprio iudice impendendum erit, haereditaque ejus, ut pro ipso satisfaciant, si sponte nolint, Ecclesiastica censura compelli poterunt.

Diffamato de excommunicatione non possunt communicare, nisi si praegerit vel ad cautelam se faciat absolvi: & toleratus ab Ecclesia non debet variari, nisi in occulto, h. d.

Sed g etsi qui sacrilega manuum injectione in edictum excommunicationis incidit, denunciatus quidem non sit, sed de patrato scelere publica laboret in-

fama, nemo sibi pari ratione communicare debet, nisi vel ad arbitrium Episcopi de hoc se purgaverit, vel ab eadem absolutionis beneficium consequatur: nisi forte a soli tibi de facinore confiteri: hoc enim casu, quod volueratur ab Ecclesia, privam tantummodo a te erit erit, ut saltem veracitate robore suffulcat, pro latere cessis satisfacere compellatur.

Participatio criminosa non excommunicatio amplius participantem ad eam excommunicationem, h. d.

Sed multum interest, qualiter excommunicatus communicatur: nam si quidem crimine & crimine communicavit quis consilium, puta auxilium, vel iuramentum impendendo, vel forte cum clericis ab Episcopo communicatis scienter b & pontificali participaverit, in officio receperit, eadem excommunicatione tenentur involvitur, quia illi ipsi sunt obstricti: quod si cum ab eo communicatum fuit, cumque ratione daram tenentis e in eum, qui damnavit, delinquere videtur: tunc ab eo, vel si videtur, eius superiore iuramento praestito, delicti tunc erit absolutio requisita. Et tolerabitur, si qui cum participatis suis excommunicatis fuerint.

Participatio cum excommunicato non criminosa, si propter participatum minori excommunicatione, & qua per eum tolerabitur, potest, h. d.

Quod si aliter, puta d in choro, in mensa, in sala, aut sermone excommunicato communicaverit, tunc minor tantum incurritur, & nulla interdictio iuratoria cautione a proprio sacerdotis, vel Episcopi absolutionis beneficium obtineri poterit: quoniam licet tunc non iudicis sed juris sententia excommunicatus communicatus sit illegatus, qui tamen condito Canonice ius absolutionem sibi specialiter non renunciat, nisi si laxandi facultatem alius concesserit videtur.

Communicatus excommunicatus in conspectu, nisi in eorum excommunicationem, h. d.

Hoc e tamen tunc obtinet, cum non in conspectu Ecclesiasticae disciplinae communicatus, sed in commercio habuerit, nam qui contra publicum, cui sui praesulis excommunicatorum consensum fecerit, anathemate feriendus erit.

Si excommunicatus minori incurritur non potest communicari majori, h. d.

Quod si ex locutione & aliis similibus minori excommunicatione irretitus fortius incidat, quae index post Canonice monitionem f etiam majoris communicatione, & consimili participatione intercipitur. Quod & in suspensionis, & interdicti sententia observandum erit.

Quae sit mensura Canonica, h. d.

Tunc g autem Canonica censetur esse mensura, si competentibus intervallis, atque aliis rite observatis, eos, qui moventur, exprimat nominatim.

Ignorantia excusat participatum cum excommunicato, h. d.

Interdum tamen excommunicato communicatus, si sciat in eo, qui cum illo conversus fuerit, quae communicatum probabiliter ignorabat.

Episcopi debent pro aliorum criminosa excommunicatione, si viderentur, h. d.

Vnde ut excusationis causa omnibus videretur, videri debent Episcopi h, ut excommunicatum communicatum omnium nomine tam suis parochianis, quam parochialis piscopis pariter indicent, eoque in celebri loco publico foribus Ecclesiae cunctis conventibus nuntiarent.

a Cpen. ext. cod. b C. decernimus, cod. tit. in 6. c C. ext. de excepti. d C. cum desideras, & c. a nobis, el. secundo, ext. cod. tit. d. c. a nobis. f C. a nobis, el. secundo, non potest, ext. cod. tit. & in ff. g C. cum desideras, & c. secundum, ext. cod. tit.

a C. cum non ab homini, ext. cod. tit. b C. si quis in ext. cod. tit. c C. in 6. d C. in 6. e C. in 6. f C. in 6. g d. a. constitutum, ext. cod. tit. in 6. h C. cum non ab homini, ext. cod. tit.

ut huiusmodi adhibita diligentia excommunicatis Ecclesiasticis aditus admittatur.

Omnes qui ante prolatam sententiam tenebantur excommunicati communicare, teneantur etiam post, h. d.

Vixores quoque excommunicatorum, filii, servi, ancillae, rustici, levitici, & omnes qui ante sententiam prolatam excommunicati obsequio tenebantur familiariter adhaerere, non solum a communione excommunicatorum, verum etiam (præterquam a in criminibus) communicare teneantur, cum sine illa debita præfate nequeant obsequia.

Decepti, vel simpliciter excusati a communione cum hæreticis, h. d.

Executores autem, & viatores, nisi aut creditores sint excommunicatorum, aut necessitatis imminet articulus, abstinere debent: sed si in tertiam excommunicatorum devenierint, ubi vel non possint ab aliis emere, vel unde emant, non habeant, ab eisdem accipere poterunt: nec illos excommunicatis metus impedit. Prædicatores quoque, præsertim qui aliis sustentari non possunt, ab excommunicatis, & alienorum bonorum detentibus elemosinam licite recipere possunt. Idem iuris est de his, qui adeo sunt rudes, ut eorum consilio veritatem scelerata perpetrari non possint: aut qui cum iis communicant, qui communicant excommunicatis.

Quomodo ecclesie excommunicati communicant non cadit in communicationem seculari, qui solum metus communicat, h. d.

Ed an in ius: excommunicatis communicans excommunicatis labe inquinetur, videamus: & si qualem sit per coactionem astrictus, eum magis hoc casu pati, quam agere videatur, excommunicatio non tenetur. Aliud statuentum erit, si quis per metum sit indactus: licet enim metus culpam minuat, quia tamen eam non profus excludit, cum nullius metus obtentu mortale peccatum quis incurere debeat, excommunicationis penam non evadet.

Excommunicatis in convertendo, non est excommunicatio, h. d.

Item cum voluntate & proposito maleficia distinguuntur, excommunicationis sententiam non incurrit, qui excommunicato in his, que ad absolutionem, vel alius ad salutem ejus pertinent, in locutione participat, licet & alia verba incidenter, et apud eum magis proficiat, interponat.

Abstinere ab excommunicatione ad cautelam peti potest, h. d.

Si quis tamen de ex his dubitet, vel ex aliis, ne non iudicis, vel canonis sententia sit innodatus, sese per competentem iudicem, juxta Innocentianarum constitutionum tenorem ad cautelam absolvi postulare poterit: quod de is qui innodatus est excommunicatione, exequi poterit.

Excommunicati absolutio non debet peti omnino medio nisi in moribus sit consuetudo, h. d.

Ed hoc casu advertendum erit, ne omnino medio ab eo, qui tuus iudex non sit, absolutionis beneficium postulet. Pone enim quod suffraganei cuiusdam subditus, puniti, Archidiaconus, excommunicationis in te talit sententiam non tantum a Metropolitanis, cum nec excommunicatis iudex sit, nec excommunicatus, sed ab ipso suffraganeo absolutio petenda est, nisi consuetudo e contrario innodaverit.

Ed vacante absolutio, qui habet Episcopalem jurisdictionem, h. d.

Episcopali vero sede vacante, capitulum, seu is, ad quem Episcopalis iurisdictio tunc temporis pertinet.

a Cf. concilium. eccl. eccl. b. C. sacri off. san. eccl. de iis qui sunt in, metus causa. c. Causa voluntate. eccl. eccl. d. C. a. n. d. n. eccl. e. g. l. a. referent. eccl. de prob. f. Causa, de major. & minor. e.

re noscitur, his, quibus potest Episcopus, si viveret ab excommunicationis sententia, siue juris, siue hominis fuerit, absolutionis beneficium imperitari poterit: nisi ei fuerit ab Apostolica sede specialiter interdicta potestas.

Superior de excommunicatione cognoscens, videns illum iustam, debet excommunicationem ad iustitiam remittere, nisi si malitiose differat absolvi, f. Causa, si exprobrata sit iustitia: sed si dubitetur, bene faciet, si remittat, h. d.

Vi vero superiori competit de excommunicatione cognoscere, si eam iustam esse confiteri, veluti o. edm. propter manifestum excessum est in aliquem promulgata, superior iudex, nisi sit in mora periculum, excommunicatum ad excommunicatorem profus remittere debet: nec eum absolvet, nisi excommunicator requisitus dolo illi absolutionis beneficium exhibere denegat. Si vero huiusmodi sententiam iniustam esse conficit, excommunicatus ad suum excommunicatorem nequaquam remittendus erit, sed sine difficultate debet absolvi. Quod si dubitetur, utrum iusta sit vel iniusta, superior illum tollere poterit: quanquam hoc casu honestius & convenientius egerit, si excommunicatori deferat.

Ubi manifestum est delictum, non conceditur absolutio nisi prout cautione alias fecerit, h. d.

Manifestum autem excessum illum esse intelligemus, qui vel per confessionem, vel probationem iustitice notus fuerit, vel sit adeo res evidens, ut nulla possit tergiversatione celari. Quo casu & non ante concedenda erit absolutio, quam idonea pro delicto præstetur satisfactio: ceterum si de admisso dubitetur, ut sententia relaxetur, sufficit, si de parendo mandatis Ecclesie legitime cautum fuerit: quanquam si pro simplici contumacia excommunicatus, solum de stando juri cautionem exhibuerit, absolvendus erit.

Si pars se dicat post appellationem, vel alius nulliter fuisse excommunicatum, sunt super hoc partium admittenda probationes, ut appareat an quis indigeat absolutione, h. d.

Mulum etiam intererit, utrum absolutionis beneficium postulans, se post appellationem ad Rom. Pontificem legitime interpositam, vel alias nulliter excommunicatum innodatum conquestus: an vero simpliciter iniuste se proponat excommunicatum. In prima enim specie, si Episcopus sit probare paratus, se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, sententiam protulisse, antequam decerneret aliquid, utriusque partis super hoc probationes sunt admittende: per quas denique apparebit an absolutione indigeat conquestus, vel potius non ligatus sit denunciandus.

Si quis dicat se iniuste excommunicatum, prius est absolvendus, antequam sint admittende probationes super iustitia excommunicationis, h. d.

Aliud juris erit, cum iniuste se quis excommunicatus asserit: tunc enim si Episcopus, ut offendat, quod iuste excommunicaverit, probationes suas admitti postulet, audiendus non erit: nam est consistere excommunicationis sententiam iuste promulgatam, nihilominus humiliter postulans esset absolutio impendenda: ideoque hoc casu profus iuxta formam Ecclesie congruentem absolvendus erit, ut demum probationibus utriusque partis admittis, utrum iuste, vel iniuste quis ligatus fuerit decernatur.

Innodatus pluribus non potest ab una tantum excommunicatio absolvi. Et absolutio subreptitia non tenet, h. d.

Quod si quis pluribus innodatus excommunicationibus, etiam ex eodem facto descendens, de una tantum causa velit satisfacere, communioni ob id restituendus non erit, nec per veritatis suppressionem extorta absolutio sibi quicquam proderit.

Innodatus pluribus non potest ab una tantum excommunicatio absolvi. Et absolutio subreptitia non tenet, h. d.

Quod si quis pluribus innodatus excommunicationibus, etiam ex eodem facto descendens, de una tantum causa velit satisfacere, communioni ob id restituendus non erit, nec per veritatis suppressionem extorta absolutio sibi quicquam proderit.

a C. venerabilibus, sac. eccl. eccl. b. C. om. elem. extr. de verb. sign. c. C. ex parte, in fi. de verb. sign. extray. d. C. cum pro causa, eccl. eccl. e. C. officium, si. eccl. eccl.

Si ordinarius fiat per surreptionem impetratam ab Apostolica sede absolutorem, debet remittere perpetuam absolutum ad sedem Apostolicam: si vero hoc factum non confiteri, sed suspicatur, debet absolutum cogere ad purgationem. h. d.

Quinimo si confiteri a. excommunicatum lata fuerit, excessibus, pro quibus in eum sententia lata fuerit, excommunicationis sua causam aliam praetendentes, ab Apostolica sede absolutiois beneficium impetrasse, eundem debet ordinarius Ecclesiastica censura compellere, ut cum literis suis rei veritatem continentibus ad sedem Apostolicam redeat: si vero illud liquido non contemnerit, cum tamen ordinarius, quod veritatem confessus non fuerit, suspectum habeat, ad purgationem praestandam, quod verum factus fuerit, compellet.

Abolutus vi, vel metu, duplice excommunicatione innotatur. h. d.

Illud etiam admonendi sumus, quod licet vi, vel metu facta regulariter iure teneantur: si quis tamen ab excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententia, absolutiois aut revocationis cujuscunque beneficium per vim vel metum extorsit, viribus omnino cariturum: quin potius ne sine vindicta violentiae crescat audacia, qui absolutiois, vel revocationem vi vel metu extorsit, quasi propria confosus sagitta, iteratè excommunicationis sententia subiacet.

Excommunicatus, cui Papa communitas, non propterea censetur absolutus, nisi Papa id exprimat. h. d.

Novissime sciendum est, quod si Apostolicus etiam scienter excommunicato participet literis, forte cum salutationis alloquio destinatis verbis, osculo, seu alio quovis modo, ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur, nisi forsitan exprimat, velle illum ex hoc pro absoluto haberi. Hæc de excommunicationis sententia delibasse sufficiunt: nunc de interdicti Ecclesiastico & suspensione paucis dispiciamus.

DE ECCLESIASTICO INTERDICTO. TITVLVS XIV.

Interdictum aliud juris, aliud iudicis: quæ distinctio exempli declaratur. h. d.

Abent Ecclesiastica interdicta cum excommunicatione multa communia: nam & illorum alia ipso iure inducuntur, alia iudicio sententia. Iuris æquius dispositione interdictum inducitur, veluti cum civitas, vel universitas in electione Romani Pontificis servanda non servaverit, aut in necem Cardinalis aliquid machinata fuerit, sive ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis aliquid extorsit, aut usurarias domos commodaverit. Item cum in Ecclesia sanguinis vel humani seminis effusione polluta, aut simoniace consecrata, celebrari iure vetatur.

Celebrans in Ecclesia polluta, vel simoniace consecrata, non incurrit irregularitatem: scias, si alia ratione violat interdictum. h. d.

Est e autem inter hæc differentia non inodica: nam si quis in ea Ecclesia celebret, quæ vel polluta sit, vel simoniace consecrata, licet hoc temerarie faciat, nullum tamen ob id irregularitatis laqueum incurrit: is vero si quis scienter celebrat in locis alia ratione interdicto suppositis, irregularitatem incurrit, à qua per alium, quam per Romanum Pontificem, liberari non poterit, nisi aliqui super hoc privilegio, vel iure muniti fuerint.

Quid sit iudiciale interdictum. h. d.

a Cæx parti. sua. ext. de off. ord. b Clem. fin. eo. 11. c Cen. f. aliquando. ext. eo. 11. d Cæx qui. de sent. excom. in 6. e dist. sup. ii. qui. 4. fin. f dist. can. ii. qui. 4. fin.

Idem sententia tunc inducitur interdictum, cum competens iudex ex aliqua causa terram, vel hominem à divinis arcedens pronunciat ac precipit.

Interdictum quædam generalia, quædam specialia. Aliud est generale, aliud speciale. Generale interdictum est non solum cum regio & Provincia, sed etiam cum castro & villa divinis interdictum. Specialia interdicta inter plures Ecclesias paucæ, vel una interdicta.

Interdicti loco principalis censetur interdictum, quædam sunt & contraria: & dispositio iudicis non debet esse nisi de iure.

Et si quidem civitas, castrum, aut villa a generali interdicto interdicta, non solum quæ maxime eminentur ambitu, censentur interdicti supplicia, sed etiam illorum suburbia & adificia: & conscientia: & quæ in illis locis possent licite celebrari, & Ecclesiastica officia facillè contemni possent. Eadem quoque ratione & specialiter Ecclesia sit interdicta supplicia, nec in eisdem locis celebrari, nec in cœmeterio eidem Ecclesie concessa sepeliri poterit.

Respectu personarum interdictum Ecclesiasticum est distinctum: & usus non potest prædictis rationibus commutari. h. d.

At non, sicut in locis, ita & in personis lata sit interpretatio: ideoque si sententia interdicti præcipitur in populum, clericus interdictus non intelligitur nec converso: unde interdictio alterius ad divini officii non admittitur. Sed & si propter delictum domini interdictio pro pecuniaria causa sine specialis sedis Apostolicæ præsentibus literis expressis licentia, interdicti sententia non poterit vel rectoris civitatis interdicta, cum culpabiles non existunt, alibi divinis licite celebrantur, nisi cives quoque propter dominum vel interdictum puniendum interdicti fuerint. Quod quidem in excommunicationis sententia contingere non potest, nec enim pro peccato unius alius, puta ipsius famula, excommunicari poterit.

Interdicta universitate, & singulis de universitate interdictis, ne interdictum reddatur civiliter. h. d.

Item cum loci iudicis populus Ecclesiasticus interdictatur interdictio, singularis ex eo personæ, quæ interdictas esse constat, ne sententia effectus habeat, non debent alicubi, casibus expressis à iure divinis non exceptis, divina, vel Ecclesiastica recipere sacramenta: cum divinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo, ut universis, non competat.

Regulariter tempore interdicti potest quis baptizari, & verum divinum audire. h. d.

Excepti e vero casus sunt: si qui ad baptismum continentis, & poenitentiarie sacramentum, vel ad verbum divinum audiendum admitti velint, tam si iustorum sint, quam si sint in bonæ voluntatis, non obnoxiantur, sed in eis hominibus f. constitutiois forma observanda est. Quæ & alia quædam interdicti tempore sententia benignè indulget, ut ex ipsius constitutois perceptio non facillè appareat poterit.

Tempore interdicti potest confici sacrum Crisma de Tabula sacra, Ecclesiastica sepultura, & divinum officium celebrari, nisi concessa qui in istam sententia præcipitur, & potest interdictum incurritur excommunicationem, non obnoxiantur prolegi. h. d.

Velut igitur interdicti tempore iure Christiana utimur unctione, sic licet regio sit interdicta.

a Cæx civitas. de sent. excom. in 6. b Cæx qui. de sent. excom. in 6. c Cæx qui. de sent. excom. in 6. d Cæx qui. de sent. excom. in 6. e Cæx qui. de sent. excom. in 6. f Cæx qui. de sent. excom. in 6. g Cæx qui. de sent. excom. in 6. h Cæx qui. de sent. excom. in 6. i Cæx qui. de sent. excom. in 6. j Cæx qui. de sent. excom. in 6. k Cæx qui. de sent. excom. in 6. l Cæx qui. de sent. excom. in 6. m Cæx qui. de sent. excom. in 6. n Cæx qui. de sent. excom. in 6. o Cæx qui. de sent. excom. in 6. p Cæx qui. de sent. excom. in 6. q Cæx qui. de sent. excom. in 6. r Cæx qui. de sent. excom. in 6. s Cæx qui. de sent. excom. in 6. t Cæx qui. de sent. excom. in 6. u Cæx qui. de sent. excom. in 6. v Cæx qui. de sent. excom. in 6. w Cæx qui. de sent. excom. in 6. x Cæx qui. de sent. excom. in 6. y Cæx qui. de sent. excom. in 6. z Cæx qui. de sent. excom. in 6.

157
 postea, Christa die cenæ Domini posse confici dubium esse non debet. Vnctio autem extrema, & Ecclesiastica sepultura, & divinarum officiorum celebratio tempore generalis interdicti omnibus denegatur, nisi quibusdam, quibus id ex gratia certa servata forma conceditur: ceteri autem five clerici, five laici, qui interdictum violando verum Ecclesiasticæ disciplinæ conantur infringere, quibuscumque privilegiis non obstantibus, sententiæ excommunicationis subijciuntur: à qua per sedem duntaxat Apostolicam absolvi poterunt.

Appellatio prætextu violatoribus interdicti minime suffraganea habet.
 Nec aliquid violatoribus proderit, quod appellasse, atque id eo se interdicti sententiæ minime teneri contendunt, sicut enim post appellationem excommunicari non possunt, sic interdictum, cui ante appellationem eos constet esse suppositos, declinare nequeunt.

DE SUSPENSIONE.
 TITVLVS XV.

Suspensio est duplex, ut excommunicatio, & interdictum.
 Suspensio quoque alia est Canonis, alia iudicis, sicuti excommunicatio, & interdictum. Canonis est, veluti cum quis ob Simoniam, vel ob notoriam fornicationem, vel alia hæc crimina ipso iure à sui executione ordinis, vel officii areatur.

Ob mortale peccatum non notoriam est quis suspensus, quoad suspensionem quoad alios. h. d.
 At si a crimine per sententiam, vel per confessionem liberatus in iure, aut per rei ipsius evidentiam notorium non sit: & si quilibet pro mortali peccato, quoad seipsum, sit suspensus, quoad alios tamen pro suspensio non habetur: ideoque in officiis Ecclesiasticis vitandus non erit.

Qua sit suspensio iudicis. h. d.
 Vitæ suspensio est, ut cum sententiæ quis ab eadem executione ex causa removetur.

Suspensio solum ordinem & statum Ecclesiasticum respicit: & prorsus præsupponit habitationem. h. d.

Et autem suspensio (velut Ecclesiastica censura condidicatur) respectu quodam aliquantò quam excom-

municatio, vel interdictum, strictior: quippe quod & excommunicatio, & interdictum non solum clericos, verum etiam laicos innectere possunt: at suspensio cum nihil aliud sit, quam inhabilitas quædam ad exequendos ordines, & officia Ecclesiastica, nullos præterquam ipsos clericos attingere potest. Nec enim ulli ejus ordinis, vel officii, cuius est penitus expertus, administratio vetari & interdicti potest.

Ingressi si divinis, incurrit irregularitatem. Et quid sit irregularitas. h. d.

Cavebunt a igitur Clerici, Indices, & Ecclesiarum Prælati, ne penam hanc suspensionis incurrant, scilicet, quod si ea durante sese divinis ingesserint (secundum Canonicarum sanctionum tenorem & distinctionem) irregularitatis laqueo sese involvent, à quo interdum non, nisi per summum Pontificem, liberari poterunt. Est autem irregularitas, nota quædam, seu Canonicum impedimentum, ex facto seu defectu proveniens, quo quis tam ad Ecclesiasticos ordines promoveri, quam promotus in istis ministrare prohibetur. quod qualiter accidat, tam supra ex primo libro, quam etiam ex variis Decretalium locis facile est legentibus cognoscere.

Episcopi & superiores nunquam incurrant sententiam interdicti, vel suspensionis, ipsi jure, nisi de ipsis expressa mentio habeatur. h. d.

EA propter optima ratione Innocentiana b constitutione cautum est, ne Episcopi eorumque superiores ullius constitutioni, sententiæ, five mandati occasione interdicti, vel suspensionis sententiam (nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur) ipso iure incurrant: esset enim hoc nimis periculosum, ob Pontificalis officii, quod frequenter exercere compelluntur, executionem.

Explicit liber quartus & ultimus Institutionum Iuris Canonici: in quibus, si quid diversum Lector invenerit ab his, que in Commentario sapientem edito delimitata inveniantur, scito ea Authorem, cum ultimam Operi bonam adhiberet, meliora seorsum immutasse.

a. C. in fin. & c. i. c. de sent. excom. in 6. b. c. quia portio. de sent. excom. in 6.

FINIS.

